

M-KF-288.4.5/538.6e.
(Dec. 8, 1970)

(2.12.1970)
SZIGORUAN BIZALMAS!
Készült: 2 pl-ban

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

a Politikai Bizottság 1970. december 8-án tartott üléséről

1.) Jelentés a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének 1970.
december 2-án Berlinben megtartott üléséről

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A mi kongresszusunkat megelőző időben Brezsnyev elvtárs telefonon közölte, hogy jön, s szól másoknak is, mert időszerűnek tart valamiféle találkozót. Itt aztán megszületett ez az elhatározás a berlini találkozóra, s még innen Budapestről megbeszélte Brezsnyev elvtárs ezt az NDK-beli és a román elvtársakkal is. A kongresszus első napjának estéjén volt egy megbeszélés, amelyen Brezsnyev, Gomulka, Husak elvtársak, az NDK delegációjának vezetői, a mi részünkről pedig Fock, Komócsin elvtársak és én vettünk részt. Ezen a találkozón született tulajdonképpen meg a berlini találkozó gondolata. Akkor még másképp hívtuk ezt a találkozót: arról volt szó akkor, hogy a Varsói Szerződés országainak párt- és kormányvezetői vesznek részt; a berlini tanácskozáson aztán úgy határoztunk, hogy a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének ülése lesz.

Ez a dátum ütközött egy román-NDK találkozóval, de azt elhalasztották.

Az írásos jelentésben a lényegét leírtuk.

Az európai biztonság kérdésében egység volt. Elismeréssel kell szólni az NDK-pozícióról, melynek voltak előzményei, amelyek ismertek az elvtársak előtt. Meg kell mondani, hogy az NDK-beli elvtársak teljesen

szinkronban voltak a korábbi megállapodásunkkal. A románok az évek óta ismert pozícióban voltak: ők üdvözlnek mindenfajta lépést, s meggyőződésük, hogy ők indították el ezt a folyamatot. Tény, hogy a románok ebben benne vannak. Ennek jelentőségét nem lehet eléggé értékelni és megadja azt az alapot, ami szükséges a további 2-3 év európai politikai munkához.

Külön meg szeretném említeni, ez alatt a rövid idő alatt érezni lehetett, hogy az NDK-magyar kapcsolatok egyenesben vannak és jók. Mindenféle formában. A legkülönbözőbb emberek nyilatkoztak pártkongresszusunkról, üdvözltek, melegen gratuláltak, a Neues Deutschland is kitett magáért, Ulbricht elvtárs mentegetőzött, amiért nem tudott eljönni. Az egészségi állapota sem engedte meg, de más dolog is volt. Mondtam, hogy jól pótolta őt küldöttségük, s ne csináljon belőle magának problémát.

Emlegették, hogy számitanak a soros találkozókra: Aczél és Biszku elvtársak látogatására. Ezt meg is kell csinálni. Ha ez alkalommal ehhez lehet valamit hozzáfűzni: az összes relációban tovább kell folytatni ezt a munkát egész éven át.

Volna még megjegyzésem az anyag határozati részéhez: vagy egy kicsit megjavítjuk a szöveget, vagy az értelmezést szeretném még egyszer hangsúlyozni. Itt az van: a Politikai Bizottság, a Minisztertanács vegye tudomásul stb. Ezt kérjük természetesen. A további munkát illetően azonban: a Minisztertanács bizza mg a külügyminisztert egyes feladatokkal. Legyen tehát egy olyan pont, hogy ezt a jelentést némi átszerkesztéssel az Agit.Prop.Osztály tájékoztatójában megjelentetik. Azt hiszem, ez kell is. De ezt a határozatot ki kellene egészíteni még a továbbiakkal: a párt valamennyi osztályának figyelmét fel kell hívni, hogy a további munkában a saját területén mindegyik vegye figyelembe ezt a mostani ülést, tárgyalást, megállapodást. Véleményem szerint itt nemcsak az Agit.Prop.Osztálynak van feladata. Helyesnek tartanám, ha a Minisztertanács határozata úgy szólna, hogy valamennyi minisztérium és főhatóság, amely nemzetközi relációban dolgozik, a továbbiakban ezt az egyeztetett álláspontot saját álláspontjaként vegye figyelembe.

Annyiban egészenem csak ki, hogy az összes relációban, az NDK és NSZK relációban mind politikai, gazdasági, kulturális tevékenységnél ezeket feltétlenül figyelembe kell venni. Ami azért a továbbiakban sem olyan egyszerű. Itt a vonal világos, a saját vonalainkat egyeztetni kell. Ne vigyünk zavart a saját körünkbe, de végezzük el azt, amit vállaltunk, mint közös feladatot: az NDK-val való legszorosabb együttműködést, a szükséges szolidaritást kifelé, befelé, s az NSZK-val ezt a politizálást anélkül, hogy a nyakukba esnénk.

Még a következőket szeretném ajánlani: főleg az agitációs munkát végző elvtársaknak - persze nem lehet elképzelni, hogy a mi sajtónkban ugyanolyan terjedelemben foglalkozzunk a kérdéssel, ahogy a lengyel sajtó teszi, de az teljesen világos, hogy megfelelő súllyal kell vele foglalkoznunk: a napi sajtóban, agitációban, a propagandában is, hiszen pártiskolákon, szemináriumokon, különböző tanfolyamokon legalább két millió ember tanul, hangsúlyoznunk kell, hogy az NSZK-politikája antikommunista irányzat az európai politikában, de nem azonos az Adenauer-iránnyal. Antikommunista. Ilyen értelemben gondolom azt, hogy a párt minden osztályának van itt feladata, kezdve azoktól, akik nemzetközi relációban dolgoznak, de ugyanígy a Minisztertanácstól kezdve egészen az egyetemi oktatásig. Ennek a határozatnak tehát kifejezésre kell jutnia. Egyébként az NDK-beli elvtársak szívélyes üdvözlétüket küldik a Politikai Bizottságnak.

FOCK JENŐ elvtárs:

Van egy zavaró leírási hiba a 10. oldal alján: "ujabb antikommunista dokumentumot adtak ki szervezeteiknek és tagjaiknak" stb. tehát nem a szavazóknak.

Ami a lényeges mondanivalót illeti, ahhoz kapcsolódom, amit Kádár elvtárs mondott. Éppen ezért már ebben a határozatban át kellene fogalmazni a feladatokat, s én itt mindjárt tovább mennék, mint Kádár elvtárs. Azon kívül, amit Kádár elvtárs mondott, hogy a pártközpontban is minden osztálynak van ezzel kapcsolatban tennivalója, a Minisztertanácsban is, minden főhatóságnak, különösen a szocialista országok közül az NDK-val való kapcsolatban, még mást is el kell határozni. Például a Külügyminisztériumnak négy feladata van, amit el kellene határozni: minden elfogadott dokumentummal kapcsolatban

végrehajtási tervet kell készíteni; a másik: ez után a tanácskozás után az európai biztonsági konferencia kérdésében a külügyminisztereknek össze kell jönniök - vagy a külügyminiszterhelyetteseknek - és megtanácskozni az európai biztonsági konferenciával kapcsolatos konkrét tennivalókat. A harmadik: amire nem gondoltunk Berlinben, pedig ott kellett volna leginkább erre gondolni: állami jogu szerződéseket, határozatokat hoztunk. Ez után annak kellett volna következnie, hogy elhatározzuk, hogyan, milyen formában adjuk át a különböző kormányoknak. Az NDK-t ezzel nem lehet megbizni, éppen ezért ezt minden országnak - így nekünk is - meg kell tennie, át kell adnia ezeket a dokumentumokat külképviselőink útján a megfelelő tőkés országok kormányainak. S végül még egy feladat: erre az értekezletre a NATO ülése előtt került sor, tehát a NATO-határozatot még nem ismertük; ezzel kapcsolatban is van a Külügyminisztériumnak feladata: a külügyminisztereknek együtt is és külön is. Reagálás elsősorban az európai biztonsági konferenciára.

Ezekkel gondolom a határozatot kiegészíteni.

NYERS REZSŐ elvtárs:

A jelentéssel egyetértek, helyesnek tartom a küldöttség fellépését és örvendetesnek azt a lépést, ami az európai konszolidációt elősegíti és végső fokon mozgalmi előrehaladásunkat is segíti.

Üdvözlendőnek tartom, bár mostanában ritkábban tapasztaltunk ilyesmit, de ez alkalommal helyesen: nem kerülünk saját agtációnk hatása alá. Amit kimondtunk taktikailag helyes volt. Helyes volt rugalmasnak lenni.

Tulajdonképpen egy kérdést szeretnék felvetni. Ulbricht és Brezsnyev elvtársak mondták, hogy a belnémet kapcsolatok elvét el kell vetni. Ez egy általános politikai jelentőségű kérdés, de most csak a gazdasági vonatkozásáról szeretnék beszélni. Ezt komolyan fel kell mérni a mi hazánk szempontjából is és a KGST szempontjából is. Ha ezt következetesen végig visszük, meggazdasági bolygatja nemzetközi kapcsolatainkat. Valószínű, az NDK teljesen szigorúan vett államközi kapcsolatok esetén olyan kedvezményekben részesülne az NSZK részéről, amennyire maximálisan lehetséges, de az kisebb lesz, mint amiben ma részesül.

Éppen ezért meg kell vizsgálni, hogy ennek milyen vetülése lesz a kétoldalu kapcsolatainkra. Lehetséges, hogy ez nem lesz ránk következménnyel. De azért számolni kell vele. Ezt is vegyük tervbe, állami vonalon kell ezt vizsgálni, tudományosan, hogy a következő öt évben mit jelent ez a magyar mépgazdaság számára és a KGST számára.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A küldöttség jelentésével, fellépésével, egész munkájával egyet-értek. Hogyan orientáljuk az apparátusunkat, az állami eljáró szerveket? Ezt a harmadik pontot oly módon kellene kiegészíteni: lesz a megyei első titkárok értekezlete pénteken, s ha a Politikai Bizottság ezt elfogadja, a jelentés lényegét ismertetni kellene velük azon túl, hogy megjelenik a tájékoztatóban is.

Gondolkoztam azon, amit Fock és Nyers elvtársak mondtak. Azt hiszem, abban, amit Fock elvtárs javasolt, új konzultáció szükséges. Az NDK nem adhatja át, hiszen nincs diplomáciai kapcsolatban az európai államok többségével. Meg kellene egyezni, kik adják át, esetleg együtt?

A másik: A további lépések szempontjából nem értelmezem ennyire élesen azt, amit Nyers elvtárs mondott. Valószínű, meglesz ennek az a fajta gyűrűzése, ami jelezve van.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Az NSZK elveszti a Közös Piacban a szabadságát (?)

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az NDK-NSZK közötti viszony is más lesz. Ezzel tehát számolni kell.

Végül egyetértek Fock elvtársnak azzal a javaslatával is, hogy a NATO-határozattal valamiképpen foglalkoznunk kell.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy a tapasztalatok minden vonalon kerüljenek feldolgozásra, a munka szerves részévé kell válniuk.

A szövegben egyik helyen az van: abból kell kiindulni, hogy az NDK ne szigetelődjön el. Ilyen irányú törekvések, tendenciák mutatkoznak. Ez helyes. Ugyanakkor nyugati oldalról egyre inkább olyan érvelés van, hogy vita van az NDK és közöttük az európai politikai kérdésekben, aztán olyan híreket is kaptunk, hogy az NDK-n belül is van véleményeltérés. Csak ezt szerettem volna megjegyezni, egyébként egyetértek az előterjesztéssel.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A 2. oldalon a következő megfogalmazás van: NDK-NSZK közötti kapcsolatok megfelelő normalizálása után sor kerülhet kapcsolatok felvételére Csehszlovákia és a Német Szövetségi Köztársaság között. Bővebben ez nincs kifejtve, bár tudjuk, hogy ez mit jelent. Mit értünk megfelelő normalizálás alatt? Látni kell, hogy hosszú ideig tartó folyamatról, nehéz harcról van szó, végeredményben mindezek a tárgyalások, eredmények, amelyek megszülettek, a német kérdés rendezésébe torkollanak majd. Annak valamilyen megközelítését jelentik. Mindig azt mondtuk, hogy az európai biztonság kulcskérdése a német kérdés rendezése. Egy ilyen nagy fontosságú kérdés megközelítése kétféleképpen lehetséges. Kezdjük a legnehezebbjén, ezzel próbálkoztunk évtizedeken keresztül: az NDK közvetlen elismertetése és most ez az út ezzel összefüggésben ilyen fontos európai kérdésekben teszünk lépéseket a szovjet-nyugat-német szerződés, az Odera-Neisse határ stb. Látni kell, hogy a fő probléma itt éppen az lesz, ahova el akarunk jutni ezeken az utakon, a német kérdés rendezése. Ez lesz a legnehezebb probléma. Nyilvánvalóan Nyugat-Németországban itt kerül majd a legélesebb harcra sor. Egy kicsit előre veti az árnyékát az, amit Nyugat-Berlinben csinálnak, a ratifikálással kapcsolatos dolgot emlegetik, feltételeket szabnak, nyilvánvalóan az NDK-NSZK viszony rendezésénél ez még hatékonyabb formában jelentkezik. Mindebből csak azt akarom kihozni, amiről szó volt, tényleg az agitációban jó lenne ebben a kérdésben megfelelően eljárni. Nem vitatom, lezár ez egy fejlődési szakaszt, történelmi mérföldkő, tényleg nagy jelentősége van, csak soha ne tévesszük szem elől, hogy mindennek egy nagyon fontos

probléma megoldásához kell vezessen. Különben oda lyukadunk ki, hogy ők a szovjet-nyugat-német egyezmény megkötésével, főleg azzal, hogy a ratifikálás után felveszik a diplomáciai kapcsolatot a csehekkel is, ez ne vezessen oda, hogy az NDK-t zsarolhassák.

Igen komoly harcok lesznek ebben a kérdésben, s erre fel kell készülni.

Helyeslem ezt a "menetrendet", ami itt van, a kapcsolatok normalizálásában tartsunk ki amellet, ami a küldöttségünk felszólalásában benne van és üdvözölve a német elvtársak állásfoglalását, magatartását ebben a kérdésben valóban úgy kell felfogni, ahogy Ulbricht elvtárs mondta: mindezek az európai helyzetben javítják az ő harcuk feltételeit is. Ehhez kell nekünk még továbbra is az agitációban, a propagandában, sok mindenben hatékonyan hozzájárulni.

A 4. oldalon szó van közel-keleti helyzetről, s a jelentés megállapítja, hogy a nyilatkozat egyhangú elfogadásának jelentősége abban van, hogy a Varsói Szerződés tagországai első ízben nyilatkoztak ebben a témában, teljes egységben a román elvtársakkal. Helyesebben fordítva kellene ezt írni, mégpedig úgy, hogy a román elvtársak nyilatkoztak velünk együtt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A mi küldöttségünk megpróbálta megfogalmazni a felszólalását, ahogy mi értelmezzük a jelenlegi álláspontját a Központi Bizottságnak, a kormánynak. Itt valóban arról van szó, hogy ez egy lehetőség arra, hogy Európában új helyzet álljon elő, aminek döntő kérdése, hogy a második világháborút jogilag lezárjuk. Ezen az alapon normális kapcsolatokat teremtek az európai országok között, biztonságot teremtek Európában eltekintve attól, hogy különböző társadalmi rendszerű országokról van szó. Erre megvan a lehetőség, s ezért kell most dolgozni, harcolni. Természetesen, nagyon bonyolult ez az út. Már az augusztusi tanácskozáson is hangsúlyozta Brezsnyev elvtárs, mi ne hirdessük, hogy győztünk, ne képzeljük, hogy mulyákkal van dolgunk, nekik éppen úgy előnyöket jelent, mint nekünk. Ez tulajdonképpen ideológiai, politikai harc,^a rendszerek közötti harc

változatlanul folytatódik tovább, még ilyen viszonyok között is. Taktikai harc is folyik a két fél között, az NSZK és mi közöttünk, a NATO és a Varsói Szerződés között. Amennyire lehet, egyeztetett fellépés kell. Ugy gondolom, ebben a kérdésben számtalan konzultatív találkozó lesz. Hogy legközelebb mikor lesz, nem tudjuk. De amíg sorra kerül, addig is a lehető legpontosabban alkalmazkodjunk ehhez a jelenlegi állásponthoz, közös vonalhoz, aszerint működünk. A felvetett irány-nyal összeegyeztetve legyünk aktívak, a végső megoldásokat azonban mellőzzük ahol a helyzet arra nem érett meg, de abban az irányban kell dolgozni. Ez az alapkérdés.

Itt a taktika is jelentkezik. Husak elvtárs azt mondta, vigyázzunk, nehogy az NDK élszigetelődjön. De ez nem is így hangzott el pontosan: azt mondta, komoly és erős csehszlovák aggodalom jelentkezett: vigyázzunk a továbbiakban arra, hogy sem Csehszlovákiát, sem az NDK-t ne szigetelhessék el. Nekünk tehát ezt így kell érteni. S ez helyes észrevétel. Ő hivatkozott arra, hogy az ő belső pozíciójuk rosszabb, ezt az NSZK ki akarja használni, nyomást akar gyakorolni rájuk, egy kicsit őket mellőzik. Ők nem engedhetnek München dolgában. És ne is hagyjuk őket cserben! Esetleg ezt a mondatot az információban majd pontosítani kell: vigyázni kell arra, hogy ne az NDK-t, se Csehszlovákiát, senkit közölünk ne izoláljanak ebben a harcban. Ilyen törekvések persze vannak az NSZK és a NATO részéről is.

München: ilyen világos csehszlovák pozíciót nem halottam soha, mint most. Nekik a müncheni szerződést annulálni kell azért, mert ezzel a szerződéssel az akkori Csehszlovákia, mint önálló, szuverén állam, összes jogait elvesztette. Megkérdése nélkül valamiféle nagyhatalmak felosztották Csehszlovákiát, megsértették szuverenitását stb. Ezért ragaszkodnak a csehszlovák elvtársak a szerződés annulálásához. Teljesen igazuk van. Ha mi találkozunk ezzel a kérdéssel, nekünk is ezt az álláspontot kell támogatni, mert ez a döntő.

Mit csinálnak az NDK-val? Meg kell nézni Brandtékat, mit mondtak Varsóban. Akceptálják azt a négy konkrét kérdést - szovjet-NSZK, lengyel-NSZK,

müncheni szerződés, plusz az ő viszonyuk rendezése az NDK-val. Brandték még a berlini kérdést is ide sorolják. Ezt mi ott nem emlegettük, de úgy értjük, hogy bizonyos feltételek között igenis ott is kell előrelépni valamit. Az NDK-val ők hogy vannak? Ez egy bonyolult dolog. Meggyőződésünk, arról a feltételről beszélni, hogy diplomáciai kapcsolatba lépjen az NSZK az NDK-val a jelen fázisban nem reális. Ez a formula változott nálunk is és a többiekénél is. Nemzetközi jogi érvényű megállapodásokat kell kötnie egymással ennek a két országnak. Mi azt mondtuk, hogy a békés egymás mellett élés formáit teremtsük meg egymás között, mind a két állam között. A mi oldalunkon előtérbe került egy kerülő út, miszerint vegyék fel az ENSZ tagállamai közé ezt a két önálló államot, mert akkor egy bizonyos síkon megtörténik az, amiért harcoltunk.

Amit Nyers elvtárs mondott: ezt én nem így értettem, ahogy Nyers elvtárs mondta. Ott mi nem tárgyaltunk semmiféle belnémet gazdasági kapcsolatról. Januárban, amikor ott összeültünk, volt erről szó. Ennek a lényege kizárólag nemzetközi jogi értelmezés volt a belnémet kapcsolatokról. Amiről Nyers elvtárs beszél, ez a Varsói Szerződés kérdése. Magam is ajánlom, hogy foglalkozzanak vele, de hangsúlyozom, hogy ez most ott nem merült fel. Amennyire az előzményét ismerem, az NDK is és az NSZK is a végletekig huzza a gyakorlatban a jelenlegi helyzetet.

Ez a bizonyos diplomáciai lépés: szándékosan vetettük fel, hogy valamilyen távlatot is lássunk. Ezt így elfogadják, még az NDK is. Tulajdonképpen ez egy távlat, amiről szó volt. A lengyelek bizonyos mértékben be voltak szorítva a sarokba: az NSZK azt mondta, hogy aláírja és harcolni is fog a ratifikálásért. De ha nem tudják megigérni, ha ez megtörténik, felveszik a diplomáciai kapcsolatot, nem tudnak harcolni. Ilyen értelemben ez konkrét kérdés volt, a lengyelek nem akarják a saját szakállukra csinálni, s ezért szorgalmazták tisztességesen ezt a dolgot. A lengyelek megigérhetik az NSZK kormányának, ha aláírták, ratifikálják, sor kerül a diplomáciai kapcsolatok felvételére.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A pohárköszöntőben ez elhangzott.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mindkét fél kifejezésre juttatta ezt. Az NSZK-ban olyan manőverezés folyik, lehet, hogy előbb a lengyelt fogják ratifikálni, majd ezt követően a szovjetet. A lengyelek azonban leszögezték, hogy a szovjetet és a lengyelt kell ratifikálni. Most abban határoztunk, ha ratifikálják a szovjet-NSZK, lengyel-NSZK szerződést, akkor a mi oldalunkról kilátásba helyezzük, hogy Lengyelország felveszi a diplomáciai kapcsolatot. Ő lesz a második szocialista ország, amely diplomáciai kapcsolatba kerül az NSZK-val. Ez egy fázis. Ha Münchent annulálják - ami a nyugat-németeknek sokkal nehezebb kérdés, mint a lengyel, mert politikailag nehéz, hiszen ott vannak kitelepítettek, anyagi igények stb. Elvileg úgy van, hogy a csehek is felveszik a tárgyalást, hiszen Brandték erre kijelentették készségüket, s most ebben próbálunk előrehaladni. De ezt nagyon kiszámítva kell tenni, mind a gazdasági, mind a politikai kapcsolatok vonalán.

Arra kell törekednünk, hogy a nyugatnémetekkel úgy bonyolítsuk a dolgainkat, nehogy keresztbe szervezzünk. Még egyszer végig veném a legfontosabb kérdéseket azért, hogy így értsünk egyet és az eligazítás is világos legyen.

A határozatot Komócsin elvtárs fogalmazza meg, a Fock elvtárs által javasoltak értelmének megfelelően, amit úgy értünk, hogy az okmányokat átadjuk a kapitalista kormányoknak, ki adja át, milyen formában stb. Ezt sürgősen konzultálni kell, erre ott nem került sor. Ez tulajdonképpen egyszerű kérdés. De itt is kell legyen magyar pozíció, legyen álláspontunk, hogy mi a diplomáciai munkában hasznosítani kívánjuk ezeket a dokumentumokat, s ajánljuk, hogy a többiek is ezt csinálják. Lehet, hogy a szovjet elvtársak magukra vállalják...

PÉTER JÁNOS elvtárs:

Vagy a lengyelek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Vagy a lengyelek. Használjuk ki ezt a helyzetet. Ez mind a négy okmányra vonatkozik.

A külügyminiszterek konzultációja: teljesen új helyzet van, a román felszólalásban javasolták. Ragadjuk meg ezt az alkalmat, s minél sűrűbben mozogjanak, konzultáljanak a külügyminiszterek. Egyébként ezt is fel lehet vetni, mint konzultációs kérdést a szovjet elvtársaknak.

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, elhatározza, hogy az Agit. Prop. Osztály tájékoztatójában megjelenteti: ez után vegyük be, hogy a KB osztályai, amelyek nemzetközi vonalon működnek kötelezve vannak az állásfoglalás megismerésére, osztályukon tárgyalják meg, sőt építsék be saját feladataikba. Hasonló formula kell a Minisztertanácsnál is a minisztériumokra, főhatóságokra vonatkozóan, amelyek nemzetközi vonalon működnek, kötelezve legyenek arra, hogy ezt megtárgyalják, s saját munkájukat igazítsák ehhez.

PÉTER JÁNOS elvtárs:

Azt hiszem, leegyszerűsítve a lengyel magatartást, így is ki lehet fejezni: ők most túlhaladottnak tekintik az 1967 februárjában Varsóban aláírt külügyminiszteri jegyzőkönyvet. Ezt ennyire nyersen nem fogalmazták meg, de összes diplomáciai lépéseiknek és magának Gomulka elvtársnak a felszólalása is ezt bizonyítja. Ez volt az alapértelme. Ő úgy tekinti, hogy mindazokat a pontokat, amelyeket abban a jegyzőkönyvben rögzítettünk, lényegében vagy elértük vagy teljesítettük már az NSZK-val, vagy jó úton vagyunk afelé, hogy azokat teljesítsük. Ha szigorúak vagyunk, ez nem teljesen helytálló megállapítás. Kádár elvtárs mondta, ott az egyik tétel az volt, hogy az NDK-t nemzetközi jogilag ismerje el, vegye fel a kapcsolatot az NDK-val. Ez alól a kötelezettség alól kérték a lengyel elvtársak a feloldást annak ellenére, hogy ezt még nem értük el, a lengyelek bejelenthetnék, ha életbe lép ez a szerződés, készek felvenni a diplomáciai kapcsolatot az NSZK-val. Rugalmasabb és politikusabb most a helyzet, nem olyan merev, mint abban a varsói jegyzőkönyvben volt.

A külügyminiszteri értekezlet valószínűleg ennek a hónapnak a második felében meglesz.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A lényegét illetően igaza van, de ezt temessük már el. (?) Mindenki úgy magyarázza, hogy tulajdonképpen nekik volt igazik, az a pozíció a jó. Változott a helyzet, - a munka eredményes volt. A lengyelek azt mondták, hogy minden a moszkvai tanácskozásnak köszönhető - valami igazuk persze van. A többi túlhaladott dolog, nem érdemes semmilyen formában emlegetni.

Ami még felmerült: kell egy egységes, jól szerkesztett anyag.

Utoljára hagytam Apró elvtárs megjegyzését, hogy az NDK-ban nincs egység. Ilyen jelet mi nem láttunk. Ott egyezett pozíció van, politikus, jó pozíció, úgy néz ki, hogy egységesek voltak a német elvtársak. A nem hivatalos, különböző beszélgetéseken egye tértően nyilatkoztak. Mi nem láttunk semmiféle problémát ott. Tudni kell azonban, hogy az összes felek között a legnehezebb harc az NDK-ra vár. Ezt mindenki tudja. Azt is tudni kell, hogy segíteni, támogatni kell őket mindenféleképpen.

Fogalmazzuk meg a határozatot, ami elvi eligazítást ad csak és dolgozni kell!

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR